

МЕНТАЛІТЕТ СЕЛЯНСТВА ЯК СОЦІОГУМАНІТАРНИЙ ФЕНОМЕН

Вовченко С.О.

Науковий керівник – проф. Фірсова Л.В.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, (61002, Харків, вул. Алчевських 44, каф. ЮНЕСКО, тел. (057) 716-41-56), E-mail: Kntusgunesco96@gmail.com

У вирі змін історичних епох чимало чинників впливало на ментальність селянства, інколи відбувалися її серйозні зміни. Деякі дослідники вважають, що саме з тих пір в свідомості українських селян закріпилися такі риси, як покірність, терпеливість. В Литовсько-Польську добу відбувалося поступове але неухильне закріпачення селян, що також залишило свій відбиток на їх ментальності. В роки Української національної революції під проводом Б. Хмельницького селяни вели боротьбу за волю, за землю. Однак цього у більшості випадків не сталося. Реформи в Австро-Угорській імперії 1848 – 1849 рр. та Російській імперії 1861 р. надали селянам особисту свободу, але не вирішили земельного питання так, як того хотіли селяни, а саме: отримати безкоштовно землю. Наступила чергова зневіра селян у щирості намірів влади. На рубежі XIX – XX ст. селянство як соціум становило абсолютну більшість (понад 9/10) населення. Цілком слушним було ототожнення селян з усім українським народом. Стереотипи уявлень і тлумачень довколишнього світу, як і відповідні манери поведінки, здебільшого залишалися хліборобськими, а українську націю визначали як хліборобську не тільки в історичному, а й соціокультурному значенні.

Високий рівень неписьменності (до 75%), низька мобільність (до 95% селян нікуди не їздили) сприяли консервації сутнісних ознак хліборобської ментальності, набутих ще в ранньому середньовіччі. З початку 1930-х рр. починаються глибокі трансформації в ментальності українського селянства, які будуть пов'язані з колективізацією. Тоді почався злам виробничих відносин на селі, що призвело до суттєвих змін в ментальності селян.

Це буде менталітет колгоспного селянства. Він збережеться аж до початку 1990-х рр. Таким чином, менталітет українського селянства формувався упродовж багатьох тисячоліть під впливом багатьох чинників: еко-культурних умов, впливів сусідніх народів. Він трансформується під впливом економічних, соціальних і культурних факторів. Український селянин настільки «вріс в землю», що зовсім не сприймав підприємницької діяльності, вважав її чимось таким, що засвідчувало про нескромність і навіть аморальність такої людини. Земля цінувалася більше, ніж гроші.

Тоді казали так: «Гроші круглі розкотяться, а хліб прогодує». Попри ось такі вкрай негативні явища українське селянство залишалося чи не єдиним носієм виразної етнічності, хоча регіональні відмінності мали тенденцію до поглиблення. І все це було упродовж всього XIX і початку XX ст.